

Bukovinian State
Medical University

ВДНЗ України «Буковинський
державний медичний університет»

Ștefan cel Mare University
of Suceava

Сучавський університет імені
Штефана чел Марє

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУСПІЛЬНИХ НАУК ТА ІСТОРІЇ МЕДИЦИНИ

AKTUALINI PYTANNIA SUSPILINIH
NAUK TA ISTORII MEDITSINI
(APSNIM)

CURRENT ISSUES OF SOCIAL
STUDIES AND HISTORY OF
MEDICINE

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ
ОБЩЕСТВЕННЫХ НАУК
И ИСТОРИИ МЕДИЦИНЫ

ENJEUX ACTUELS DES SCIENCES
SOCIALES ET DE L'HISTOIRE DE
LA MEDECINE

Спільний українсько-румунський науковий журнал
Joint Ukrainian-Romanian scientific journal

2019, 3 (23)

<p><i>Журнал засновано в 2013 р. Перереєстровано 27.07.2015 р. у Міністерстві юстиції України (Свід. № 21495-11295ПП – Сер. КВ)</i></p>	<p><i>Journal started publishing in 2013 year. Re-registered in the Ministry of Justice of Ukraine 27.07.2015 p (Cert.of registr. № 21495-11295ПП – Ser. KB)</i></p>
<p><i>Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України з історичних (Наказ МОН України № 515 від 16.05.2016р.) та філологічних наук (Наказ МОН України № 1222 від 07.10.2016 р.)</i></p>	<p><i>Journal is on the List of Scientific Professional publication of the Ministry of Education and Science of Ukraine, entitled to publish main results of dissertations in different fields of Historical sciences (order № 515 of 16.05.2016) and Philological sciences (order № 1222 of 07.10.2016)</i></p>

President: Dr. of Medicine, Prof. **Taras Boychuk** (Bukovinian State Medical University)

Editors-in-Chief: Dr. of History, Prof. **Stefan Purici** (Ștefan cel Mare University of Suceava)
Dr. of History, Prof. **Antoniuy Moyses** (Bukovinian State Medical University)

Executive Editors: Ph.D., Assoc. Prof. **Antonina Anistratenko**, responsible for the electronic version of the journal
Ph.D., Assoc. Prof. **Yulia Rusnak** (Bukovinian State Medical University)
Ph.D., Lecturer **Tetyana Nykyforuk** (Bukovinian State Medical University)
Ph.D., Lecturer **Harieta Mareci Sabol** (Ștefan cel Mare University of Suceava)

Editors Assistants: Ph.D., Associate Prof. **Inha Tymofijchuk** (Bukovinian State Medical University)
Ph.D., Lecturer **Vasile M. Demciuc** (Ștefan cel Mare University of Suceava)

Executive secretaries: Lecturer **Iryna Kaizer**, Lecturer **Lidia Vylka**

Responsible for the electronic version on the OJS platform and DOI identifier: **Maya Paholka**
Responsible for the Bibliographic description of the references: **Svitlana Tulevska**

INDEXING: Index Copernicus – 73,78 (2016) | Infobase Index – 2,8 (2016) | MIAR – 2,8 (2016) | SRJIF – 3,98 (2017) | JICIndex – 0,110 (2017)

Journal was registered in the international scientometric and bibliographical database *Index Copernicus*, *Directory of Open Access Journals (DOAJ)*, *Ulrichs Web*, *Erih Plus*, *Scientific Indexing Services*, *eLibrary*, *Index of Turkish Education*, *Infobase Index*, *OAJI*, *World Cat*, *Directory of Research Journals Indexing (DRJI)*, *Sherpa/Romeo*, *Scientific Journal Impact Factor (SJIF)*, *Information Matrix for the Analysis of Journals (MIAR)*, *Journals Factor (JF)*, *International Institute of organized research (I2OR)*, *Journals Impact Factor*, *International Innovative Journal Impact Factor (IIJIF)*, *Rootindexing*, *Science Research Journal Impact Factor (SRJIF)*, *JICIndex*, was published in database: *Google Scholar*, *SCIARY WorlWide Elibrary (SUA)*, *Central and Eastern European Online Library (Germany)*.

Editorial Board:**Social sciences:**

Associate Prof. **Gennadii Kazakevych**, Dr. of History, Taras Shevchenko Kyiv National University (Ukraine);
 Prof. **Michel Kerautret**, Dr. of History, Ecole des Hautes études en sciences sociales (Paris, France);
 Prof. **Zenon Kohut**, Dr. of History, Alberta University (Edmonton, Canada);
 Prof. **Oleksandr Kurochkin**, Dr. of History, M. Rylskiy Institute of Art, Folklore and Ethnology, Academy of Sciences (Kyiv, Ukraine);
 Chief Research Worker **Elisaveta Kvilincova**, Dr. of History, Institute of Cultural Heritage, Academy of Sciences (Chisinau, R. Moldova);
 Prof. **Yuri Makar**, Dr. of History, Academician of the Ukrainian Academy of History, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Senior Research Associate **Paul Meerts**, Dr. of History, Institute of International Relations Clingendael (The Hague, Netherlands);
 Prof. **Olimpia Mitric**, Dr. of History, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Georghe Onișor**, Dr. of History, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Associate Prof. **Florin Pintescu**, Dr. of History, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Academician **Stepan Pavliuk**, Dr. of History, Director of the Institute of Ethnology, Academy of Sciences (Ukraine);
 Academician **Anna Skrypnyk**, Dr. of History, Director of the Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology, Academy of Sciences (Kyiv, Ukraine);
 Prof. **Andrzej Wawryniuk**, Dr. of History, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Cholmie (Poland);
 Prof. **Vitaliy Dokash**, Dr. of Philosophy, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Prof. **Mychailo Marchuk**, Dr. of Philosophy, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Prof. **Sorin Tudor Maxim**, Dr. of Philosophy, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Diego Sanches Mecka**, Dr. of Philosophy, National University of Distance Education (Madrid, Spain);
 Assoc. Prof. **George Neamtu**, Dr. of Philosophy, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Ivan Ostaschuk**, Dr. of Philosophy, Bukovinian State Medical University, M.P. Dragomanov National pedagogical University (Ukraine);
 Assoc. Prof. **Bogdan Popoveniuc**, Dr. of Philosophy, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Assoc. Prof. **Nina Zoriy**, Ph. D. of Philosophy, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Bertrand Badiou**, Dr. Of Philology, Ecole normale supérieure (Paris, France);
 Prof. **Piotr Borek**, Dr. of Philology, Head of the Polish Philology Institute Krakiv Pedagogical University (Poland);
 Prof. **Mircea A. Diaconu**, Dr. of Philology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Assoc. Prof. **Evelina-Mezalina Graur**, Dr. of Philology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Adam Falowski**, Dr. of Philology, Head of the East Slavic Philology Institute Jagiellonian University (Poland);
 Prof. **Roma Franko**, Dr. Of Philology, University of Saskatchewan (Canada);
 Assoc. Prof. **Simona-Aida Manolache**, Dr. of Philology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Hanna Martynova**, Dr. of Philology, Bohdan Chmelnytskyi Cherkasy National University (Ukraine);
 Prof. **Nagy Rodica-Măriora**, Dr. of Filology, Head of the Scientific library in Ștefan cel Mare University of Suceava;
 Prof. **Antoaneta Olteanu**, Dr. of Philology, Bucharest University (Romania);
 Assoc. Prof. **Oleksandr Rak**, Ph. D. of Philology, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Nataliya Rusnak**, Dr. of Philology, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Chief Research Worker **Anna-Maria Sorescu-Marinkovich**, Dr. of Philology, Balkan Institute at Serbian Academy of Sciences and Art (Belgrad);
 Assoc. Prof. **Nadia Laura Serdenciuc**, Dr. of Educational Sciences, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania).

History of medicine:

Assoc. Prof. **Carmen Cornelia Bălan**, Dr. of Psychology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Vasyl Cheban**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Dr. med. Dipl.-Psych, MBA, **Gerhardt Dammann**, Chief of Psychiatrische Klinik Münsterlingen and the psychiatric services Thurgau (Switzerland);
 Prof. **Alexander Fediv**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Oleksandr Ivashiuk**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Yuzef Podguretski**, Dr. of Psychology, Opole University (Poland);
 Prof. **Alfred Prits**, Dr. of Psychology, Pres. of World Psychology Union, Head of Psychotherapy and Psychoanalysis Institute in Vienna (Austria);
 Prof. **Viktor Tashchuk**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Dmytro Tyntyuk**, Dr. of Medicine, Chisinau State University of Medicine and Pharmacy N.Testemitsu (R. Moldova);
 Prof. **Bohdan Vasylevskiy**, Dr. of Medicine, Chief of Psychosomatik Institute (Warsaw, Poland);
 Prof. **Konstantin Yetso**, Dr. of Medicine, Chisinau State University of Medicine and Pharmacy N.Testemitsu (R. Moldova).

Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. Спільний українсько-румунський науковий журнал. Серія "Філологічні науки" || Current issues of Social studies and History of Medicine. Joint Ukrainian-Romanian scientific journal. Series Series "Philological sciences"/ Редколегія: Т. Бойчук, Ш. Пуріч, А. Мойсей. Чернівці–Сучава: БДМУ. 2019. № 3 (23). 55 с.

ISSN: 2311-9896; EISSN 2411-6181

The actual problems of world history, history of Ukraine, history of religion, ethnogenesis and traditional culture of peoples, archeology, philosophy, linguistics, literature and history of medicine are investigated in the journal. The journal is the international edition according to the sphere of extension and geography of the authors.

The publication is aimed at the higher educational institutions, academic institutes, and cultural institutions staff.

ББК 60я53+5г.я43

The journal is published in paper and electronic version with the resolution of the academic council of Higher State Educational Establishment of Ukraine "Bukovinian State Medical University" (Decision №1. Date: 29.08.2019).

The authors are responsible for the selection, accuracy of given information, citations, proper names, geographical names and other data.

Publishing: 2-4 issues a year. Languages: Ukrainian, Russian, English, French.

Address: Ukraine, 58000, Chernivtsi, Heroiv Maidanu str., 3, Department of Social Sciences and Ukrainian Studies.
 Tel.: (0372) 520871. **E-mail:** snim@bsmu.edu.ua; society@bsmu.edu.ua

The electronic version of the journal is available on the Web sites: <http://apsnim.bsmu.edu.ua>; <http://doaj.org> (Directory of Open Access Journals); <http://www.irbis-nbuv.gov.ua> (Scientific periodicals of National V. Vernadskij library web-site); <http://scholar.google.com.ua> (Google Scholar); <http://e-apsnim.bsmu.edu.ua> (OJS).

**ПИСЬМЕННИКИ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ
(СОФІЯ ЯБЛОНСЬКА, ВАСИЛЬ СОФРОНІВ-ЛЕВИЦЬКИЙ)
КРИЗЬ ПРИЗМУ БАЧЕННЯ ЮРІЯ СТЕФАНІКА**

Антоній Мойсей, Тетяна НИКИФОРУК,

Вищий державний навчальний заклад України

“Буковинський державний медичний університет”, Чернівці (Україна)

kuryluk235@ukr.net

**WRITERS OF THE UKRAINIAN DIASPORA (SOFIA JABLONSKAYA,
VASILY SOFRONOV-LEVITSKY) THROUGH THE LENS
OF YURI STEFANYK'S VISION**

Antoni MOYSEY, Tetyana NYKYFORUK,

Higher State Educational Establishment of Ukraine

“Bukovinian State Medical University”, Chernivtsi (Ukraine),

RESEARCHER ID: S – 7000-2016; ORCID ID:0000-0001-5365-5578

Мойсей Антоній, Никифорок Тетяна. Писателі української діаспори (Софія Яблонська, Василь Софронів-Левицький) сквозь призму видення Юрія Стефаніка. Цель. Определить место научного наследия Ю. Стефаніка в украинском литературоведении и выяснить значение его вклада в осмыслении литературного процесса в Украине в XX веке, исследовании жизни и творчества писателей украинской диаспори. **Методи дослідження:** порівняльно-історический, біографічний, описательний, естетико-функціональний, порівняльно-типологічний метод, аналіза і синтеза, індукції і дедукції, метод збору, відбору і обобщення інформаційних даних. **Научна новизна** дослідження заключається в демонстрації нового, незалежного погляду на творчість писателів української діаспори. Представлення, аналіз і вивчення творчості української діаспори сквозь призму літературознавчого дослідження Юрія Стефаніка. **Висновки.** Аналіз статей і есе Ю. Стефаніка о творчості писателів української діаспори показав, що доля подариває цим людям талант, і не дає умов творити на Родині. Ю. Стефанік тонко чувствовав присущі кожному художнику примети його стилю, звертав увагу на естетичну цінність того чи іншого автора. Він добре чувствовав краски мови, особливості стилю людей, о яких писав. Літературна школа, отримана ще при батьку, а пізніше в виданнях, з якими співпрацював, досвід дослідницько-текстологічної роботи, а перш за все літературний талант обумовили професіоналізм його суджень, переконливість оцінок тих чи інших естетических явищ. Ю. Стефанік воскресив в пам'яті українського народу не одну фігуру, а цілу плеяду творців духовної культури, створивши на маргінесах без всякого духовного відчуження від рідного краю. Основні положення і висновки дослідження во багато підкріплюють чіткість осмислення української літератури в XX столітті і можуть бути використані для підготовки інформації об українських писателях діаспори.

Ключові слова: критик, мемуарист, діаспора, Ю. Стефанік, Софія Яблонська, Василь Софронів-Левицький, емігрант-інтелектуал.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими завданнями. Актуальність роботи зумовлена недостатністю висвітлення теми, пов'язаної з вивченням ролі літературознавчих досліджень Ю. Стефаніка. Дотепер не зібрано й всебічно не проаналізовано літературознавчі студії Юрія Стефаніка, присвячені письменникам, що розгорнули свою діяльність у діаспорі (котрі є особливо цінними у зв'язку з особистими контактами згадуваних діячів із Ю. Стефаніком). Зовсім поза увагою дослідників залишилися праці, присвячені письменникам, які почали свою діяльність в Україні – Софія Яблонська, Василь Софронів-Левицький, Улас Самчук.

Мета. Визначити місце наукового доробку Ю. Стефаніка в українському літературознавстві та з'ясувати значення його вкладу в осмисленні літературного процесу в Україні у XX столітті, дослідженні життя і творчості письменників української діаспори. Об'єктом дослідження є літературознавчі праці Ю. Стефаніка, що публікувалися на сторінках періодичних видань “Сьогоднішнє минуле”, “Сучасність”, “Наші дні”, “Літературна Україна”, “Українські вісті” та інші, розміщені у збірнику “Моїм синам, моїм приятелям”, книжка Ю. Стефаніка “Роздуми про батька”, епістолярій, спогади. Предметом дослідження став літературний процес

на західноукраїнських землях у XX столітті в особистостях письменників, представлених кризою призму осмислення Ю. Стефаніка.

Виклад основного матеріалу. Розгук кон'юктурних фальсифікацій у галузі теорії, історії та критики української літератури, мабуть, залишився б єдиним і головним досягненням вітчизняного літературознавства, якби не розвивалося далі альтернативне йому літературознавство в українській діаспорі. Зародилося воно тут, на українському материкі, і лише згодом стало діаспорним. Багато українців проживає у Канаді, США, Латинській Америці, Австралії. Ю. Стефанік найбільш активно студіював творчість репресованих письменників, які в Радянській Україні або замовчувалися, або оголошувалися ворогами свого народу. Ця проблема стала предметом дослідження його статей.

Масою справу з новою сторінкою в українській літературі, яка відкривається, на жаль, не в цивілізованих умовах у материковій Україні, а в гнітючому вигнанні, людьми майже без імені, без держави і громадянської приналежності.

Це друга лінія дослідницької діяльності великого мемуариста, майстра точних даних, фактологічних тверджень, праця над матеріалами з життя і творчості письменників.

менників української діаспори. Збірка, що вміщає ці матеріали Юрія Стефаніка “Моїм синам, моїм приятелям” 1981 року, має неоціненне значення і тепер. Оскільки повертає нам десятки талантів, маловідомих або зовсім невідомих нам творців і продовжувачів української літератури. Федір Погребенник – критик, теоретик української літератури наголошує: “Вона є своєрідним духовним мостом, що сполучає розвиток рідного слова в Батьківщині і в зарубіжжі, в першу чергу в Канаді, де пройшла значна частина життя автора, де він розгорнув активну діяльність як критик та історик літератури”¹. В канадський період життя Ю. Стефанік досліджує літературний процес в Україні 1920–1930-х років, відгукується на художні явища українців діаспори. Перед нами широко розгортається життєва доля і творчий шлях письменників, що почали свою творчу діяльність на рідній землі – (Улас Самчук, Софія Яблонська, Василь Софронів-Левицький та інші), митці, талант яких розвинувся в еміграції – Микола Понеділок, Борис Олександрів, Іван Боднарчук тощо. Окрему групу літературно-критичних нарисів, есеїстичних роздумів складають праці про Григорія Косинку, Тодося Осьмачку, Бориса Антоненка-Давидовича, Олену Телігу – в’язнів сталінських та німецьких тюрем, людей трагічної долі. Літературні портрети інших людей, рецензії та інші матеріали.

Життя і творчість письменників-галичан, які розпочали свою діяльність у 20-30-і роки на рідній землі (Улас Самчук, Софія Яблонська, Василь Софронів-Левицький та ін.). Праці, присвячені творчості Уласа Самчука ми розглядали у статті “Ювілейна силуетка Юрія Стефаніка “Улас Самчук – його сімдесятиліття” та мемуарна розвідка “Мудрець на коні вороному”². У цьому дослідженні ми розглянемо життя і творчість двох письменників, які почали свою творчу діяльність на рідній землі. Софія Яблонська – ще одне ім’я, яке популяризував Ю. Стефанік, на той час поступово забуте. Автор нарисів “Софія Яблонська. Її найкращий твір”, в якому розглянуто ще одну воскреслу постать із її світом творчої уяви Софію Яблонську, яка через силу своїх поглядів і переконань, емоцій опинилася поза межами краю, в якому зростала, на традиціях і звичаях якого виховувалися її творчі ідеали та формувалися естетичні смаки. Нарис складається зі вступу та трьох частин. Кожна із частин присвячена певній темі, містить змістовну лінію з життя письменниці. Дебют нарисів відбувся на сторінках журналу “Сучасність” (червень 1977 року).

У вступі Ю. Стефанік звертає увагу читача на її журналістську діяльність, адже у 1927 році Софія Яблонська виїхала до Парижа і згодом на кошти книгарні НТШ у Львові виїхала книжка її репортажів “Чар Марокка”. На той час Західна Україна перебувала у складі Польщі, а польська влада не могла дозволити виїзд молодій дівчині до столиці світового гріхопадіння. Згодом

газети почали вміщувати не дуже добрі відгуки – статті про мандри молодої письменниці. Софія Яблонська почала збирати навколо себе велику аудиторію людей, що цікавилися життям громадян Парижа.

Ю. Клиновий знайомить читача із критикою книжки “Чар Марокка”, що зроблена Михайлом Рудницьким. “Минулого року прийшов до мене рукопис із Парижа з проханням перечитати і зробити з ним, що завгодно. Це ж і книжка “Чар Марокка”: барвистий стиль, жива обсервація, життєрадісна усмішка. Головно стиль; він, і тільки він, є виявом таланту. Все інше: чужі слова, граматичні помилки, правопис, можна завсіди перед друком виправити, поперекреслювати, повіризувати. Ока, яким автор глядить на світ, вставити в текст не можна”³. Аналіз цієї книжки Михайлом Рудницьким не завершується, високо оцінила талант Софії Яблонської і Дарія Віконська: “Це її перший твір. Перша книжка зраджує справжній, уже зрілий талант вродженої артистки-письменниці, людини, для якої словесний вираз є органічною konieczністю”⁴. І критик тижневика “Бюлетень польсько-український”, опублікованого поляками польською мовою, вважав потрібним відмітити талант Софії Яблонської: “Це враження з подорожі, написані модерним стилем: лапідарні, мигущеві знімки людини, що вміє подорожувати і глядіти”. Високо поцінували подорожній твір Яблонської “З країни опіюму та рижу”⁵.

Антон Скільський у статті “Про українську екзотичну літературу” і з підзаголовком “Як на її тлі виглядає творчість Софії Яблонської стверджує: “В нашій убогій ще екзотичній літературі післявоєнної доби постать Софії Яблонської се небуденна поява”⁶. Юрій Клиновий стверджував, що Софія Яблонська відійшла у минуле, так і не побачивши на полицях друкарні своїх творів: збірка новел “Дві ваги – дві міри” з’явилася вже після смерті письменниці. Ця збірка не знайшла ніякого відгуку в еміграційній критиці.

Крім того, Юрій Клиновий наводить деякі координати щодо читання українських книжок за межами краю, бо здебільшого, хто опинився за його межами, обірвали з ним зв’язок. Тематика творчості Софії Яблонської різноманітна, вона охоплює і Україну, Францію, Китай, воєнні твори, де переважають чорні кольори, і соціальні новели, глибоке проникнення у душу своїх героїв. У психологічній новелі “Зачарований вік” – “генії нагоди” вбивають людей за допомогою хвороб. Автор нарисів переконаний, що “Розмови з батьком”, матір’ю, братами, сестрами, з нянею Юстиною, з сільським вїйтом Прокопом, зі своїми собаками Буруном і Галушкою, з квітами і деревами, з усією навколишньою дійсністю, мало значний вплив на формування творчого світогляду письменниці. Часто Софія Яблонська описує спогади з дитинства, хоча, як зазначає Юрій Клиновий, що один професор у своїй рецензії написав: “Вважаю,

¹ Stefanyk Yu. V. Rozdumy pro batka. Statti pro V. Stefanyka. Lysty v Ukrainu [Reflections on father. Articles about V. Stefanyk. Letters to Ukraine], Kyiv, Krynytsia, 1999, P. 9 [in Ukrainian].

² Moisei A. A., Nykyforuk T. M. “Yuvileina sylvetka Yuriia Stefanyka “Ulas Samchuk – yoho simdesiatylittia” ta memuarna rozvidka “Mudrets “na koni voronomu” [Anniversary Sylvets of Yuriy Stefanyk “Ulas Samchuk – his seventy years anniversary” and the memoir research “The Wise man “on a horse-raven”], Aktualni pytannia suspilnykh nauk ta istorii medytsyny [Current Issues of Social Studies and History of Medicine], 2019, Vol. 1 (21), P. 67–70 [in Ukrainian].

³ Klynovyi Yurii. Moim synam. Moim pryateliam: statti ta esei [To my sons, and to my friends: articles and essays], Toronto, 1981, P. 304–305 [in Ukrainian].

⁴ Ibidem, P. 305.

⁵ Ibidem, P. 306.

⁶ Ibidem, P. 306.

що спогади з дитинства будь-кого найменш цікаві для сторонньої людини”⁷. “Хоч як професорів треба шанувати, вони звичайно несуть світло наук, але в нашому випадку не несуть світла правди”⁸. Бо саме в цьому віці вирізьблюються в душі дитини закони, які керують нею ціле її життя, запалюються смолоскипи, які освітлюють її шляхи до самої смерті.

Юрій Клиновий згадує, що батько Яблонської – о. Іван Яблонський був москвофілом і дуже часто у її творах між ними виникають дискусії, а також запевняє, що Софія Яблонська ніколи не чула української мови. В дитинстві – староруська, російська, польська, французька, англійська і тепер китайська. “Це гріх” – скажете. Ні, це обставини мандрівного життя”⁹. Українську мову вона вивчала самостійно, тому у її рукописах іноді виникають проблеми з присвійними займенниками, що зближує до французької. Юрій Клиновий – автор нарису спрямоване читача до джерела, з якого можна більш детально ознайомитися з життям Софії Яблонської: “Життєвий шлях Софії Яблонської” Марти Калитовської (6-ий збірник Об’єднання українських письменників у Канаді “Слово” с. 226-229). На чужині Софія Яблонська ніколи не втрачала духовного зв’язку ні з рідною країною, ні її мовою. Ю. Стефанік популяризував це ім’я, на той час поступово забуте.

Нарис Юрія Клинового “В. Софронів-Левицький” “А література таки важливіша”, “Дещо про призабутого майстра української новели” знайомить нас ще з однією постаттю, яка опинилася за межами рідного краю, але почала свою діяльність на рідній землі – це В. Софронів-Левицький. Стаття “А література таки важливіша” є своєрідним вступом, преамбулою до статті “Дещо про призабутого майстра української новели”. Стаття “Дещо про призабутого майстра української новели”, присвячена розгляду життя та творчого доробку В. Софроніва-Левицького, побудована дуже вдало і лаконічно. Вона складається із вступу, в якому Ю. Стефанік згадує про зустріч з В. Левицьким у Торонто, та семи частин. Цікаво те, що Ю. Стефанік дуже точний у цьому нарисі, бо на аргументацію пропонує нам слова, які сказав при зустрічі, а це свідчить про те, що ця людина мала для Ю. Стефаніка неабияке, а провідне значення. Стефанік після розмови з В. Левицьким, оцінює своє привітання як невдале, бо В. Софронів не відповів на нього. Ю. Стефанік вважає, що літературна діяльність призабута за 30 років і нагадує: “Тому її, як дорогоцінну вазу, що десятки років стояла забута на піддашші, треба видобувати спід гори порохів, обмітати й обтирати”¹⁰.

Ю. Стефанік написав цю статтю з тієї причини, що 30 років тому В. Левицький відійшов від літературної діяльності до журналістики і, можливо, ця стаття поверне його у літературу і збільшить читацьке коло, сприятиме відновленню знайомства з українською читацькою громадою, “хай і не в Україні суцєю”¹¹.

У першій частині автор пропонує читачам ознайомитися з творчістю чи згадати творчість В. Левицького. Ми дізнаємося, що почав він її з публікації кількох віршів у місячнику “Світ дитини”, далі продовжує автор творчу діяльність над оповіданнями, за одне з яких, яке не мало заголовку, автор отримав нагороду на конкурсі львівського тижневика “Будучина”. Далі з’являється ряд збірок: “Під сміх війни” (1921) – перша збірка, куди ввійшло 9 нарисів і оповідань; друга – “Бо війна військовою” (1922); третя збірка – “Грішник” (1927), остання збірка оповідань письменника – “Липнева отрута”, складена з 8 новел, а саме: “Липнева отрута”, “Гість під Монте Санто”, “Світ таки красний”, “Англійська люлька” і “Клікуша”. Ю. Стефанік вважає, що саме ця збірка була найвищим літературним досягненням В. Левицького. Проте, було написано ще кілька новел “Ксеня” (1934), “Бунт проти влади” (1939), “Мати і син” і “Будь щасливий, сину!” – 30 років В. Левицький не писав новел і лише в 1970 році написав новелу “День уродин”. Ю. Стефанік наголошує такими словами: “День уродин”, що входить у нашу збірку”, яку збірку Ю. Стефанік має на увазі, ми не знаємо, є два припущення:

1. До збірки “Липнева отрута”.

2. Можливо, у Торонто вони спільними зусиллями видали якусь свою збірку, до якої була вміщена згадана новела. До кінця нариса, ми так і не дізнаємося, яка ж це збірка.

Крім літератури, автор займався ще й перекладацькою діяльністю. Юрій Стефанік дає вказівки, що перекладав В. Левицький Гі де Мопассана “Серце людини”, оповідання Проспера Меріме “Блакитна кімната” та повість Оноре де Бальзака “Чародійна шкура”. Писав В. Левицький твори для дітей: “Свято весни”, “Печери”, “Бабусин козушок”, “Королівські шаги”, “Снігова царівна” (переклад), “Король – жибрак” (адаптація) і “Князівна на горошині”. Ю. Стефанік відкриває і представляє нам В. Левицького у різних іпостасях: “Для історика українського кіномистецтва можна згадати, що Левицький був засновником першої в Західній Україні фільмової виробничої кооперативи під дещо банальною назвою “Для добра і краси” та що він, разом з Романом Купчинським, був співавтором першого довгометражного фільму під таким же заголовком, темою якого було кооперативне життя”¹².

Юрій Васильович Стефанік ставить нові завдання, які б варто було ще переглянути, дає поштовх до аналізу нових взаємин. Тобто акцентує нашу увагу на детальних фактах і подає до того матеріал. Юрій Стефанік подає деякі приховані і приватні факти з життя відомих постатей. Що стосується “об’єктивного” й “суб’єктивного” типів мислення, то маймо на увазі, що літературознавче судження Ю. Стефаніка є здебільшого авторським судженням з елементами науковості. З ними можна сперечатись, але не рахуватись не можна, бо кожне з них, хоч

⁷ Stefanyk Yu. V. Rozdumy pro batka. Statti pro V. Stefanyka. Lysty v Ukrainu [Reflections on father. Articles about V. Stefanyk. Letters to Ukraine], Kyiv, Krynytsia, 1999, P. 9 [in Ukrainian].

⁸ Moisei A. A., Nykyforuk T. M. “Yuvileina sylvetka Yuriia Stefanyka “Ulas Samchuk – yoho simdesiatylittia” ta memuarna rozvidka “Mudrets “na koni voronomu” [Anniversary Sylvets of Yuriy Stefanyk “Ulas Samchuk – his seventy years anniversary” and the memoir research “The Wise man “on a horse-raven”], Aktualni pytannia suspilnykh nauk ta istorii medytsyny [Current Issues of Social Studies and History of Medicine], 2019, Vol. 1 (21), P. 67–70 [in Ukrainian].

⁹ Klynovyi Yurii. Moim synam. Moim pryiateliam: statti ta esei [To my sons, and to my friends: articles and essays], Toronto, 1981, P. 304–305 [in Ukrainian].

¹⁰ Ibidem, P. 305.

¹¹ Ibidem, P. 306.

¹² Ibidem, P. 306.

і не завжди переконливо, але аргументується. І те, що ця праця бралася до уваги без прямої вказівки дослідниками літератури у подальші роки, промовляє на її користь. Адже, по суті, ця праця творилася за межами України і вона практично позбавлена ідеологічних нашарувань. Нам відомо із літературознавства, що авторське українське літературознавство після 1930-х років фактично перестало існувати. Як наслідок, наука про літературу позбулася притоків живої думки, натомість утвердилася в ній казенно-ідеологічна дерев'яність, яка не спроможна була ні стимулювати шукання істини, ні замінити її собою. Тут ми і вбачаємо значущість праці Ю. Стефаніка. Як участь живого мислення, навіть, якщо воно є дещо суб'єктивним.

Що стосується стилю мислення Ю. Стефаніка, то він загалом дещо полемічний, сказати б, від природи, якийсь навіть аж невірніважений, але за ним стояло щиро об'єктивне прагнення розібратися в складних питаннях літературної історії й дати їм оцінку. Інколи його стиль є компромісним, таким, що виправдовує попередні хибні судження, все це аргументується відповідно до твердження. У деяких випадках, наведених Ю. Стефаніком, факти не до кінця послідовні, що викликає сумнів щодо їх достеменності, хоч Ю. Стефанік писав працю на основі спогадів, листів різних людей, тоді вже йти-меться про їхню суб'єктивність, адже в кінці статті автор висловлює сердечну подяку Наталії Бачинській, Анні Данилович, Володимирові Дорошенку, Олені Плешкан, Василеві Равлюку, Василеві Сімовичу, Семену Стефаніку та іншим приятелям і знайомим, що дали йому багато цінних матеріалів та усних порад.

Висновки. Розгляд статей та есе Ю. Стефаніка про творчість письменників української діаспори показав, що доля подарувала цим людям талант, та не дала умов творити на Батьківщині. Ю. Стефанік тонко відчуває притаманні кожному митцеві прикмети його стилю, звертає увагу на естетичну вартість того чи іншого автора. Він добре відчуває барви мови, особливості стилю письменників, про яких пише. Літературна школа, набута ще при батькові, а пізніше у виданнях, з якими співпрацював, досвід дослідницько-текстологічної роботи, а найперше літературний талант зумовили професійність його суджень, переконливість оцінок тих чи інших естетичних явищ. Такою своєрідною цікавинкою у кожній зі статей виступає кілька речень – спогадів, якими, власне, починається стаття і засвідчує особисте знайомство Юрія Стефаніка з тим чи іншим представником еміграційної літератури. Нам здається, що при дослідженні життя і творчості одного із цих представників цікавими враженнями, фактологічними додатками слугували би спогади про взаємини Ю. Стефаніка з цією людиною.

Федір Погребенник стверджував: “У своїй творчій праці Ю. Стефанік виступає як об'єктивний аналітик художніх надбань минулого і поточного літературного процесу. Біографічно-документальний підхід до змалювання письменницьких силуеток він поєднує з аналітично-художніми спостереженнями й узагальненнями над спадщиною поетів і прозаїків. Притаманною рисою Ю. Стефаніка – критика є жива, образна мова його студій, ясний прозорий стиль вислову думки”¹³.

Перед нами постала трагічна доля багатьох україн-

ських людей, що були позбавлені права творити в Україні й для українського народу, але вони знайшли собі умови для творчості, сили для творіння і все це поступово повертається до нас, адже воно створене для нас. Воно збагачує нашу духовну і культурну скарбницю, робить її вічною і невмирущою. Ю. Стефанік поповнює цілу плеяду творців-мемуаристів, як-от: Микола Бажанський, Юрій Смолич та інші.

Підсумком літературного доробку Ю. В. Стефаніка є видання “Моїм синам, моїм приятелям” (1981), що стало цінним надбанням нашої культури, адже, як стверджує Мирослав Попадюк: “Але майже півстоліття талановитого автора не можна було згадувати на Україні, бо не мовчав про злочини, що творилися на ній. Така була доля всіх емігрантів – інтелігентів.

Нас вішали, четвертували
Варшава, Відень і Москва,
Аби святі убить слова,
Аби України ми не мали¹⁴.

“І в цих важких умовах життя, – цитує В. Державін слова Ю. Клена, – віддані на ласку чужих народів, ставши перехожими гостями – ми далі творимо свою культуру... Ми ладні піти світ за очі, за океани, у краї тропічні чи полярні, аби не вертати додому – явище, яке не має прикладу в історії”¹⁵.

Ю. Стефанік воскресив в пам'яті українського народу не одну постать, а цілу плеяду творців духовної культури, що творили на маргінесах без будь-якого духовного відчуження від рідного краю. Основні положення та висновки дослідження багато в чому увиразнюють чіткість осмислення української літератури у ХХ столітті й можуть бути використані для підготовки більш розгорнутої праці про українських письменників діаспори.

Moysey Antony, Nykyforuk Tetyana. Writers of the Ukrainian diaspora (Sofia Jablonska, Vasyl' Sofroniv-Levytsky) through the visions of Yuriy Stefanyk. The purpose of the study: to determine the place of Y. Stefanyk's scientific work in Ukrainian literature, criticism and to find out the significance of his contribution in the understanding of the literary process in Ukraine in the twentieth century, the study of life and work of writers of the Ukrainian diaspora. **Research methods:** comparative-historical, biographical, descriptive, aesthetically-functional, comparatively-typological method, analysis and synthesis, induction and deduction, method of collecting, selecting and generalizing information. **The scientific novelty** of the study is to demonstrate a new, independent view of the writers of Ukrainian diaspora. Presentation, analysis and the study of creativity of writers of the Ukrainian diaspora within the literary studies. **Conclusions.** An analysis of Y. Stefanyk's articles and essay on the work of Ukrainian diaspora writers revealed that fate presented talent to these people, but it didn't provide any opportunities for their creativity work in Ukraine. Y. Stefanyk subtly felt the features of each style inherent in each artist, paying attention to the aesthetic value of every author. He was well aware of the colors of the language, the particular style of the artists he wrote about. Y. Stefanyk resurrected a whole galaxy of creators of spiritual culture in the memory of the Ukrainian people, those people worked on the margins without any spiritual alienation from their native land. The main points and conclusions of the study largely reflect the clear understanding of Ukrainian literature in the twentieth century and might be used to prepare a more comprehensive work on Ukrainian diaspora writers.

Key words: critic, memoirist, diaspora, Y. Stefanyk, Sofia Jablonska, Vasyl' Sofroniv-Levytsky, expatriate intellectual.

¹³ Ibidem, P. 12.

¹⁴ Popadiuk M. Imena [Names], Sniatyn, “PrutPrynt”, 1999, P. 47 [in Ukrainian].

¹⁵ Naenko M. K. Istoriiia ukrainskoho literaturoznavstva: Pidruchnyk [History of Ukrainian Literary Studies: Textbook], Kyiv, VTS “Akademii”, 2003, P. 67 [in Ukrainian].

Мойсей Антоній – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук та українознавства ВДНЗ України “Буковинський державний медичний університет”, заст. гол. редактора українсько-румунського наукового журналу “Актуальні питання суспільних наук та історії медицини”. Коло наукових інтересів: Історія України та української культури, традиційна культура населення Буковини, взаємовпливи в сфері традиційної культури українського та східнороманського населення Буковини, процеси етнокультурної ідентичності у прикордонних регіонах. Автор понад 210 наукових праць, у т. ч. 5-ти монографій.

Moysey Antony – Doctor of Historical Sciences, Professor, Head of the Department of Social Sciences and Ukrainian Studies of the Higher State Educational Establishment of Ukraine “Bukovinian State Medical University”, vice-editor of the Ukrainian-Romanian scientific journal “Current issues of social sciences and history of medicine”. Scientific interests are such as: history of Ukraine and Ukrainian culture, traditional culture of the population of Bukovina, mutual influence in the sphere of traditional culture of the Ukrainian and East-Roman population of Bukovina, processes of ethnocultural identity in the border regions. The author of more than 210 scientific works, including 5 monographs.

Тетяна Никифорук – викладач кафедри суспільних наук та українознавства ВДНЗ України “Буковинський державний медичний університет”. Автор понад 50-ти науково-методичних публікацій. Відповідальний секретар спільного українсько-румунського наукового журналу “Актуальні питання суспільних наук та історії медицини”. Коло наукових інтересів: теорія віриознавства загалом та поетика віршованих творів С. Воробкевича, викладання української мови як іноземної.

Tetyana Nykyforuk is a teacher of the Department of Social Sciences and Ukrainian Studies of Higher State Educational Establishment of Ukraine “Bukovinian State Medical University”. Author of over 50 scientific and methodological articles. Executive secretaries of Ukrainian-Romanian scientific journal “Current Issues of Social Studies and History of Medicine”. Scientific research about the creation of poetry and poetics of S. Vorobkevych’s verses. Ukrainian language as a foreign language.

Received: 14.08.2019

Advance Access Published: December, 2019

© A. Moysey, T. Nykyforuk, 2019